

نوشتن علیه سرکوب

چیندم آکیول

درآمد: **روزنامه‌ی جمهوریت** ترکیه از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین روزنامه‌های **لائیک** ترکیه و از معدود روزنامه‌های منتقد دولت اسلام‌گرای اردوغان است، که هنوز منتشر می‌شود. در روزهای پس از **کودتای نافرجام ترکیه** بسیاری از روزنامه‌نگاران، از جمله سردبیر این روزنامه، **بازداشت شدند**. گزارش زیر حاصل بازدید خبرنگار روزنامه‌ی آلمانی **جهان** از تحریریه‌ی **جمهوریت** در این روزهای پر تبوتاب است.

در روزهای بازداشت و سرکوب، تحریریه‌ی روزنامه‌ی جمهوریت چه می‌کند؟

تحریریه‌ی روزنامه‌ی ترکی **جمهوریت** تسلیم نمی‌شود. چندین نفر از سردبیران و نویسندگان ارشد این روزنامه بازداشت، محاکمه یا مجبور به ترک کشور شده‌اند. با این حال تحریریه‌ی روزنامه هر روز همچنان روزنامه را منتشر می‌کند و نگاه انتقادی آن را هم حفظ کرده است.

سردبیر موقت پشت تلفن فریاد می‌زند. گویا یکی از همکاران مشکل کوچکی دارد «ما وسط بحران هستیم.» آیکوت کوچک‌کایا چنان بلند فریاد می‌زند که همکارانش وحشت‌زده به دفترش می‌آیند که ببینند چه اتفاقی افتاده است. سردبیر موقت روزنامه‌ی **ترک** [در مورد همکارش] با عصبانیت می‌گوید: «چطور به خودش اجازه می‌دهد بابت چنین چیز بی‌اهمیتی در دسر درست کند؟»

کوچوک‌کایا خسته و کوفته به‌نظر می‌رسد. با چشمان قرمز و خسته‌اش، پشت میز تحریرش می‌نشیند. درحالی‌که هنوز دارد دشنام می‌دهد، یکی از همکاران گوشی را از دستش می‌گیرد. کوچوک‌کایا می‌گوید: «وسط این جنون، ما هر روز باید یک شماره بیرون بدهیم.» جنون؟ منظورش موج سرکوب در ترکیه است که این روزنامه‌ی منتقد دولت در هفته‌های گذشته با آن روبه‌رو شده، و سیزده عضو تحریریه دستگیر شده‌اند، از جمله سردبیر، مورات صابونجو.

در نمای بیرونی ساختمان تحریریه یک پرچم بزرگ ترکیه آویخته شده است. **جمهوریت** در محله‌ی شیشلی استانبول قرار دارد، جایی پر از مراکز خرید. خیابان مسدود است؛ پلیس هر کسی را که بخواهد به تحریریه برود تفتیش می‌کند. مأموران امنیتی از داخل یک ساختمان، که حفاظ نرده‌ای دارد، مراقب اوضاع هستند. در داخل ساختمان تحریریه هم بسته‌ها و کیف‌ها را با اشعه‌ی ایکس بازرسی می‌کنند. روزنامه‌نگاران **جمهوریت** این روزها در کشور و در جهان در رأس اخبار هستند، و در خط مقدم خطر.

کوچوک‌کایا، سردبیر موقت روزنامه می‌گوید: «کاری از ما در مورد اوضاع خودمان، جز این‌که گزارش بدهیم بر نمی‌آید.» از پنجره‌ی دفتر تحریریه، تابلوی ملیت، یکی از روزنامه‌های بزرگ طرفدار دولت پیداست. تا اوت

۲۰۱۳ جان دوندار، ستون‌نویس ملیت بود. اما به‌خاطر نقدهایش علیه حزب عدالت و توسعه اخراج شد و به **جمهوریت** پیوست. روی یکی از قفسه‌های کتابخانه‌ی کوچک‌کایا، عکس خندانی از جان دوندار دیده می‌شود، دست در دست همکارانش. سردبیر سابق روزنامه در ماه مه گذشته به اتهام انتشار اسرار دولتی به پنج سال و ده ماه زندان محکوم شد. جان دوندار قبل از نتیجه‌ی دادگاه تجدید نظر، به آلمان گریخت.

در این بعدازظهر از احدی خنده‌ای در تحریریه شنیده نمی‌شود. خیلی از اعضای تحریریه مثل سردبیرشان خسته به‌نظر می‌رسند و برخی سرشان را روی میز کارشان گذاشته‌اند. روی پلاکاردهایی بالای یکی از میزهای تحریر نوشته شده: «دانستن حق مردم است» و «خبرنگاری جرم نیست».

کوچوک‌کایا می‌گوید: «بله، کسی که حقیقت را می‌نویسد و از قدرت انتقاد می‌کند، در این کشور مجرم است.» و در پاسخ به این سؤال که آیا موج بازداشت‌ها غافلگیرش کرده، تأیید می‌کند: «حسابش را نکرده بودم.» درحالی که از شرح سوابقش در **سی‌ان‌ان** ترک پیداست شاهد بازداشت روزنامه‌نگاران در جنوب شرقی ترکیه هم بوده است. کوچوک‌کایا می‌گوید: «اگر مدام فکر کنیم که قرار است بیایند و بیرندمان، آن وقت نمی‌توانیم کار کنیم. روزنامه‌نگاری در این کشور این‌طور است. شما همیشه زیر فشار هستید.» بی‌باک و جسور رفتار می‌کند، هر چند زیاد مطمئن به نظر نمی‌رسد.

هجوم پلیس به تحریریه، روزنامه‌نگاران پشت میله‌های زندان، سپردن انتشاراتی‌ها و رسانه‌ها به دست دولتی‌ها و یا حتی بسته شدن رسانه‌ها دیگر کسی را در ترکیه شگفت‌زده نمی‌کند. همه می‌دانستند که **جمهوریت** از خودسری دولت جان به در نخواهد برد. اما این بار قضیه فرق دارد، این روزنامه یک نماد تاریخی از جمهوری است.

جمهوریت، که اسمش هم نشان می‌دهد، تقریباً هم‌سن دولت ترکیه است. این روزنامه اولین بار در هفتم مارس ۱۹۲۴ منتشر شد، یعنی مدت خیلی کوتاهی بعد از تأسیس دولت **مصطفی کمال آتاترک**. تعداد زیادی از خبرنگاران **جمهوریت**، به‌خاطر خط و ربط جدی **کمالیستی** روزنامه، قربانی حملاتی با انگیزه‌های اسلام‌گرایانه شدند. شناخته‌شده‌ترین قربانیان اسلام‌گرایان در روزنامه **جمهوریت**، اوگور مومکو و احمیت تانر کیشلالی هستند که در دهه‌ی ۱۹۹۰ به قتل رسیدند.

جمهوریت آخرین روزنامه‌ی باقی‌مانده از روزنامه‌های منتقد دولت است. منتقدان عدالت و توسعه نگرانند که به زودی مسئولیت روزنامه به مدیرانی وابسته به دولت واگذار شود یا این که اصلاً تحریریه کاملاً تعطیل شود. چرا که از بعد از کودتای ناموفق ماه ژوئیه، رئیس‌جمهور اردوغان موجی از تصفیه علیه کسانی راه انداخته است که آن‌ها را مسئول کودتا می‌داند. او می‌خواهد همه‌چیز را کنترل کند، از جمله رسانه‌ها را.

در یک تلاش بی‌معنا و مفهوم دادستان خبرنگاران **جمهوریت** را به ارتباط با حزب ممنوع **پ‌ک‌ک** و جنبش **فتح‌الله گولن** (که آنکارا او را پشت پرده کودتا می‌داند) متهم می‌کند. دولت ترکیه هر دو گروه **پ‌ک‌ک** و **گولن** را به عنوان گروه‌های تروریستی می‌شناسد.

افشای انتقال سلاح به ترکیه

این درحالی است که روزنامه‌ی جمهوری بلوای شکست‌خورده‌ی کودتا را فوراً محکوم کرده بود و همواره به جنبش گولن و خشونت پ‌ک‌ک انتقاد می‌کرد. یکی از روزنامه‌نگاران برجسته‌ی این روزنامه، احمد شیخ، در سال ۲۰۱۱ م‌ظنون به اقدام تروریسی بود و سیزده ماه در بازداشت‌گاه زیر بازجویی قرار داشت. دلیل این اتهام، دست‌نوشته‌ی منتشر نشده‌ی او با عنوان «ارتش واعظ» بود که در آن احمد شیخ در مورد گولن و فرقه‌ی او، که در سراسر جهان فعال بودند، نوشته بود. در آن زمان اردوغان و گولن هنوز متحد هم بودند.

همچنین روزنامه‌نگاران جمهوری همواره به مواضع محافظه‌کارانه و اسلام‌گرایانه حزب در قدرت عدالت و توسعه حمله کرده‌اند. یک موج بزرگ سرکوب علیه این روزنامه در ماه مه سال ۲۰۱۵ اتفاق افتاد. در آن زمان روزنامه عکس‌هایی را منتشر کرد که کامیون‌های متعلق به پلیس مخفی ترکیه (میت) را نشان می‌داد که در آغاز سال ۲۰۱۴ از طریق مرز سوریه برای اسلام‌گرایان افراطی ستیزه‌جو در سوریه سلاح حمل می‌کردند. یکی از تیترهای آن زمان روزنامه این بود: «لحظه‌ی ناکامی دولت».

واقعیت این است که فقط رئیس دولت اجازه‌ی انتقاد دارد. او بالاترین مرجع سانسور و سردبیر مملکت است. اردوغان علاقه‌ای ندارد واقعیت‌های ناخوش‌آیند در مورد عملیات احتمالی مخفی‌اش به همراه داعش برای مردم عیان شود. به این دلیل رئیس‌جمهور شخصاً علیه سردبیر آن زمان جمهوری، دوندار و رئیس دفتر او در آنکارا شکایت کرد. صابونجو، جانشین او که حالا در بازداشت است، از همین ماه سپتامبر سردبیر جمهوری شده بود.

«جمهوریت زنده خواهد ماند»

شوکران سونر قدیمی‌ترین عضو تحریریه است. او که هفتاد سال دارد از پنجاه سال قبل برای این روزنامه می‌نویسد و کوتادهای نظامی متعددی را به چشم دیده و گزارش کرده است. سونر می‌گوید: «شرایط فعلی من را نمی‌ترساند. چیزی که من را می‌ترساند این است که این حملات و آسیب‌ها به کجا قرار است ختم شود. چون پیش‌تر وقتی نظامیان کودتاجی جمهوری را تهدید می‌کردند، همه می‌دانستند که این یک مرحله گذار است. اما حالا دولتی که منتخب مردم است علیه این رسانه وارد عمل شده و پایان این دوران قابل پیش‌بینی نیست. قابل انتظار بود که حزب عدالت و توسعه به روزنامه‌ی ما حمله کند، اما نمی‌دانستم که از کجا حمله خواهند کرد.»

شوکران سونر در دفتر کار درهم‌وبرهمش، که پر از کتاب‌ها و جایزه‌هایش و تعدادی تصویر است، همین حالا دارد مقاله‌ای در مورد آزادی مطبوعات می‌نویسد. او معتقد است که عدالت و توسعه چنان ترسیده است که برای بقای خودش مدام فشار بر مطبوعات را بیشتر خواهد کرد و اضافه می‌کند: «این فشار به این‌جا خواهد رسید که نیروهای مقاومت، خود را ثابت کنند.» او مطمئن است: «جمهوریت به زندگی ادامه خواهد داد.» سونر می‌گوید: «ما نشانه‌ی

جمهوری هستیم. ما روزنامه‌مان را تنها نخواهیم گذاشت.» و به سرعت اضافه می‌کند: «ترس از ما محافظت نمی‌کند. بلکه برعکس، ترس ما را آسیب‌پذیر می‌کند.»

برگردان: امید رضایی

* چیدم آکیول روزنامه‌نگار آلمانی است که پدر و مادرش از کردهای ترکیه هستند و پیش از تولد او به آلمان مهاجرت کرده‌اند. او دانش‌آموخته‌ی حقوق بین‌الملل و تاریخ اروپای شرقی در دانشگاه کلن است. وی پس از نقل مکان به برلین به مدرسه‌ی روزنامه‌نگاری رفت. این گزارش با عنوان آلمانی [Anschreiben gegen die Repression](#) در هفتم نوامبر ۲۰۱۶ منتشر شد.